

УДК 781.2

DOI 10.32461/2226-2180.44.2023.293928

Цитування:

Куришев Є. В. Сучасний стан та ретроспектива розвитку фортепіанного дуету. *Мистецтвознавчі записки* : зб. наук. пр. 2023. Вип. 44. С. 107–112.

Kuryshv Ye. (2023). Current State and Retrospective of Piano Duets Development. *Mystetstvoznavchi zapysky*: zb. nauk. pr., 44, 107–112 [in Ukrainian].

Куришев Євген Володимирович,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри інструментально-виконавської майстерності факультету музичного мистецтва та хореографії

Київського університету імені Бориса Грінченка

<https://orcid.org/0000-0002-0836-0735>

y.kuryshv@kubg.edu.ua

СУЧАСНИЙ СТАН ТА РЕТРОСПЕКТИВА РОЗВИТКУ ФОРТЕПІАННОГО ДУЕТУ

Стаття присвячена висвітленню сучасного фортепіанного ансамблевого виконавства, зокрема дуетного, у контексті його традицій та історичних передумов, для основних тенденцій сучасності. **Метою статті** є розгляд фортепіанного дуету на сучасному етапі у його ретроспективному розвитку. Завданням дослідження є спроба прослідкувати ретроспективу жанру відповідно сучасного процесу виявлення основних модифікацій у жанрі ансамблю та опанування його еволюції. **Методологічною базою** дослідження становлять концептуальні положення теорії жанру; основні положення системно-аналітичного, мистецтвознавчого, історичного та компаративного підходів як методологічного базису вивчення ансамблевих жанрів. **Наукова новизна** отриманих результатів полягає в тому, що вперше в українському музикознавстві зроблено спробу охарактеризувати основні тенденції ретроспективи фортепіанного дуету як потенційно перспективного жанру у розвитку виконавського мистецтва сучасності. **Висновок.** Сучасний огляд основних стратегій дуетного виконавства у сфері фортепіанного мистецтва відображає експерименти, проведені академічними музикантами, що беруть участь у фортепіанних ансамблях. Їхня активна творча робота спрямована на пошук нових форм художнього спілкування як між музикантами, так і між ансамблем та аудиторією, і визначає характеристику сучасного дуетного виконавства. Таким чином, спрямованість на оновлення фортепіано-ансамблевої творчості, зокрема дуетного виконавства, пропонує нові підходи до презентації творчих досягнень у цій галузі, підтверджуючи при цьому актуальність класичного мистецтва та важливість фортепіанного дуету як унікального феномену у сучасній культурі, особливо в контексті розвитку музичної індустрії.

Ключові слова: фортепіанний ансамбль; дуетне виконавство; ретроспектива; жанр; музична індустрія.

Kuryshv Yevhen, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Department of Instrumental and Performing Arts, Borys Grinchenko Kyiv University

Current State and Retrospective of Piano Duets Development

The purpose of the article is to shed light on contemporary piano ensemble performance, particularly duet execution, within the context of its traditions, historical antecedents, and current trends. The article examines the piano duet in its present-day stage and its retrospective development. The research task attempts to trace the genre's retrospective evolution in accordance with the contemporary process and uncover the main modifications within the ensemble genre and its evolution. **The methodological framework** of the research is founded on conceptual principles of genre theory, the fundamental aspects of systemic-analytical, art-historical, historical, and comparative approaches serving as the methodological basis for studying ensemble genres. **The scientific novelty** of the obtained results lies in the first-ever attempt in Ukrainian musicology to characterise the main tendencies of the retrospective analysis of piano duets as a potentially prospective genre in the development of contemporary performing arts. **Conclusion.** A contemporary review of the primary strategies of duet performance in the realm of piano artistry reflects the experiments conducted by academic musicians involved in piano ensembles. Their active creative work aims to explore new forms of artistic communication both among musicians and between the ensemble and its audience, defining the characteristics of modern duet performance. Therefore, the focus on revitalising piano ensemble creativity, especially duet performance, introduces novel approaches to presenting artistic achievements in this field, affirming the relevance of classical art and the significance of piano duets as a unique phenomenon in contemporary culture, particularly concerning the evolution of the music industry.

Keywords: Piano Ensemble; Duo Performance; Retrospective; Genre; Music Industry.

Актуальність. Виконавське мистецтво фортепіанного дуету з початку ХХІ століття перебуває на етапі власне справжнього піднесення. Так, відомі піаністи, серед яких є представники й української фортепіанної школи (О. Безбородько, М. Пухляк, Д. Таванець та О. Зайцева) організують спільні виступи у ансамблях як один із захоплюючих форм творчого контакту. Низка вже утворених дуетів, що приділили свою професійну діяльність ансамблевому виконавству, активно концертують, виступаючи у кращих залах світу. Крім того, швидко зростає кількість різноманітних фестивалів і конкурсів ансамблевої майстерності. Найпрестижніші з них: ARD (Мюнхен), який включає номінацію «Klavierduo», спеціалізовані конкурси фортепіанних дуетів Murray Dranoff (Маямі), Токійський конкурс Міжнародної Асоціації фортепіанних дуетів, імені Ф. Шуберта в Чехії (Єсеник) та в Польщі (Белосток), а також North-West International Piano Ensemble Competition в Канаді (Ванкувер) і United States International Duo Piano Competition (Колорадо-Спрінгс).

Цікавим є факт жанрового різноманіття у трактуванні поняття «фортепіанний дует» у дослідницькій літературі й слід зазначити, що в рамках цієї статті фортепіанний дует буде розглянуто за визначенням І. Польської в аспекті концертної практики як «константний» вид фортепіанного ансамблю з участю пари виконавців, що грають чотири руки на одному або двох фортепіано [2, 218]. Погляд на сучасне дуетне виконавство крізь призму традицій та історичних передумов дозволяє виявити основні тенденції, що в значній мірі визначили його сучасний високий статус у світовому художньому просторі. Очевидно, що такі характеристики фортепіанного дуету, як здатність до творчого багаторівневого діалогу, можливість реалізації концертно-виконавського початку, театральна виразність візуального образу ансамблю, на сьогоднішній день привертають велику увагу музикантів-практиків і сприяють популяризації цього жанру. Отже, зазначене обґрунтовує актуальність дослідження та визначає його мету, а саме розгляд фортепіанного дуету у ретроспективі його розвитку.

Аналіз досліджень та публікацій. Інтенсивне поширення жанру з кінця ХХ століття відобразилося у збільшенні обсягу музично-критичних матеріалів, присвячених цій темі, які належать як вітчизняним, так і зарубіжним авторам. Серед них не рідкі рецензії, що містять досить наївне захоплення

професійними навичками, що лежать в основі музикування в дуеті. Очевидно, сама специфіка такого ансамблю, з його темброво-звукowymi та інструментально-технологічними особливостями, розширювала та збагачувала уявлення слухачів майже до безмежних можливостей фортепіанного дуету. Незважаючи на зовнішню успішність сучасного етапу дуетного виконавства, процес його розвитку включає в себе вирішення питань різного рівня, серед яких питання оновлення репертуару відіграє особливе значення. Зазвичай у практиці ансамблю воно зростає пропорційно виконавському досвіду. Не випадково справжні пропагандисти жанру особливо гостро відчувають потребу у розширенні існуючого корпусу дуетних творів. У цьому контексті виникає потреба у систематизації репертуару, яка охоплює не лише забуті твори минулих століть, але й найновіші опуси, що відображають динаміку розвитку фортепіанного ансамблю в умовах сучасної музичної культури. Важливу роль у цьому процесі відіграє робота вітчизняних та зарубіжних музикантів, дослідників жанру щодо створення каталогів ансамблевих творів, зокрема для фортепіанного дуету (на чотири руки або два фортепіано). Серед таких робіт, які мають характер нотних збірок, варто навести довідник американського музикознавця М. Хінсона «Музика для більш ніж одного фортепіано» (1983), каталог англійського вченого та композитора Х. Фергюсона «Клавірні дуети» (1995). Цікавим, на наш погляд, є каталог «Репертуар фортепіанного дуету: оригінальна музика, написана для одного фортепіано у чотири руки», створений відомим американським спеціалістом з історії фортепіанного ансамблю Кемероном МакГроу [11]. Цей довідник, вперше виданий у 1981 році, включає композиції для фортепіанного дуету у чотири руки, які відносяться за часом до періоду з 1760 по 1980 рр. Окрім репертуарного переліку, каталог містить два додатки, у одному з яких відображено дані про збірники (близько 150), які представляють лише оригінальні твори для фортепіанного ансамблю на чотири руки, у другому - назви ансамблів на чотири руки з участю голосу чи інших інструментів. З моменту виходу він був неодноразово перевиданий і до сьогоднішнього дня залишається одним із повних репертуарних довідників для ансамблю піаністів на одному інструменті. Останнє видання (2016), відредаговане та значно розширене Крістофером та Катериною Фішер

(учасниками дуету «Fisher Piano Duo»), стало «...свідченням відновленого й несхитного інтересу до музикування на чотири руки» [12].

Аналіз наукових досліджень та публікацій виявив ряд робіт, які головним чином відділяються за акцентом на виконавські аспекти ансамблевого мистецтва. Однак серед всіх цих досліджень особливе місце належить працям О. Щербакової [4] та І. Польської [2], що фундаментально досліджують питання практичного розвитку концертно-сценічної культури у контексті розвитку ансамблевого жанру. Наприклад, роботи О. Щербакової освітлюють аспекти програмного наповнення та методи композиторів у звукотворчості [4]. Також, ці теми досліджуються Лю Сяосі у вивченні способів впровадження програмної музики у різноманітних дуетах для фортепіано [3]. Технічні питання у культурі ансамблю розглядаються у працях авторів, таких як Ваупов Т. [8], Hinson M. [10], І. Троць та Л. Єфремова [1]. Крім того, у контексті вивчення особливостей взаємодії у ансамблевій культурі можна згадати роботи М. Арвідсона [7] та Н. Язикова [5].

Виклад основного матеріалу. В період 1970-1980-х років інтерес до фортепіанного дуету, був незначним. Ансамблеві вечори в концертних залах мали місце достатньо нечасто, практика організації конкурсів відсутня, а твори, створені для цього складу інструментів, часто «загублювалися» серед статей про композиторів під неясковою категорією «та інше». Зміни відбулися наприкінці 1980-х - на початку 1990-х років і пов'язані з ініціативою «цехових» спілок, створених за участю справжніх ентузіастів – музикантів, чиє професійне життя пов'язане з виконанням фортепіанно-дуетних творів. Створення у 1989 році Міжнародної Асоціації фортепіанних дуетів (International Piano Duo Association) у Токіо стало подією великого масштабу. Важливим переломом в історії ансамблевого мистецтва було створення в 1990 році Всенародної асоціації фортепіанних дуетів. Таким чином, об'єднання творчих зусиль у сфері дуетного виконавства в значній мірі визначило шляхи подальшого розвитку, включаючи розширення концертної форми існування фортепіанного ансамблю.

Зрозуміло, що така дослідницька робота є важливою складовою професійної діяльності музикантів-ансамблістів та пропагувало значні відкриття. Окрім евристичної радості відкриття, виконавці отримали реальну можливість збагатити свій репертуар цікавими

та яскравими творами. Таким чином, процес розширення репертуару для концертного дуету в сучасний час отримало розвиток кількома способами.

Серед них традиційними стало: пошук і реконструкція невідомого музичного матеріалу за допомогою роботи з каталогами, світовими бібліотечними фондами та нотними архівами; створення нових ансамблевих композицій, включаючи замовлення у сучасних авторів; використання транскрипцій та аранжувань для фортепіанного ансамблю як засобу оновлення вже існуючих творів. Проте сучасні реалії передбачають ще один перспективний шлях розвитку в цій галузі: створення єдиної інтернет-платформи з метою поповнення існуючого репертуарного фонду дуетних ансамблів невідомими творами різних епох і стилів, новими композиціями, а також ансамблевими творами, які дотримуються авторських прав.

Питання формування репертуарної політики залежить не лише від виконавської естетики кожного дуету, а й від активної стратегії його діяльності. Серед відомих дуетів, які об'єднують видатних фортепіанних виконавців, виділяються як «проектні», створені для певного художнього проєкту без перспективи довгострокового співпраці, так і «постійні», чия спільна музика може тривати багато років. Такий творчий союз, як правило, ґрунтується на духовному злитті партнерів. Часто виконавців об'єднує спільність школи або спадковість піаністичних принципів (вчитель - учень). Незважаючи на відносно стійкий характер художнього «спільного буття» в ансамблі, ці склади завжди залишаються творчими співтовариствами яскравих особистостей, які стали відомі завдяки своїй сольній артистичній кар'єрі. Особливе місце серед цих виконавців займає Марта Аргеріх, яка неодноразово проявляла свою справжню пристрасть до співтворчості, представлені ансамблями обох типів.

Ця видатна аргентинська піаністка почала співпрацювати в дуеті з відомим бразильським музикантом Нельсоном Фрейре ще в кінці 1970-х, коли її сольна кар'єра розквітала. На протязі майже сорока років вони виступали на найкращих сценах світу. Їхнє спільне музикування стало особливим полем взаємодії унікальних особистостей, що породжувало неповторне якість художнього діалогу. Марта Аргеріх належить до специфічного типу сучасних виконавців, для яких гра в ансамблі є абсолютно органічною формою самовираження. Наприклад, тривалі

творчі стосунки пов'язували її з Мюнг Ван Чунгом, Стівеном Ковачевичем та іншими. Нагадаємо, що саме М. Аргерих ініціювала розширення дуетного репертуару блискучими концертними п'єсами. Крім того, Аргерих, обираючи молодих талановитих виконавців у партнери, одночасно презентувала їх міжнародній музичній спільноті. Відомі випадки, коли вона брала участь у оригінальних проектах, демонструючи блиск і велич ансамблевого музикування (з участю чотирьох або більше інструментів). Такі концерти є не лише свідченням значних можливостей ансамблевого музикування, але й суттєвим впливом на популяризацію фортепіанного ансамблю взагалі, залучення широкого кола зацікавлених осіб, у тому числі еліти музичного менеджменту. Цілком очевидно, що для повноправного статусного визнання дуетного виконавства в світовій концертній практиці феномен Аргерих є однією з символічних явищ.

Ретроспективний огляд еволюції сучасного ансамблевого виконавства дозволяє побачити певні зміни в питанні ансамблевої спеціалізації. Стає очевидним, що чітка межа диференціації концертних дуетів за принципом «piano duet» (гра в дуеті на одному роялі) і «piano duo» (гра в дуеті на двох роялях) сьогодні практично зникає. Сучасна ситуація підтверджує, що фортепіанні дуети демонструють у своїй практиці саме змішання зазначених форм ансамблевого мистецтва, їх повноправне існування у світовому концертному просторі. На прикладі каталогу К. МакГроу, який регулярно поповнюється новими творами композиторів ХХІ століття, можна з впевненістю стверджувати, що інтенсивність розвитку дуетного виконавства в чотири руки (виразилася ще в кінці ХХ століття), не тільки не втрачає своєї динаміки в останні десятиліття, але й стимулює активні зміни в формуванні різноманітних сучасних ансамблевих форматів виконавства. Це помітно на прикладі каталогу К. МакГроу, який регулярно поповнюється новими творами композиторів ХХІ століття, що підтверджує зростаючий інтерес та просування дуетного виконавства.

Незважаючи на те, що минулі десятиліття ХХІ століття стали часом інтенсивного розвитку дуетного виконавства та зміни поколінь у дуетній спільноті, сучасне мистецтво ансамблів сьогодні відзначає два вектори художнього руху, що були вище згадані. Один з шляхів пов'язаний із збереженням академічних традицій дуетного

музикування, де художній пошук здійснюється на теренах практично забутої або маловідомої музики. Представлення такого корпусу творів утворює основну сферу творчої діяльності виконавчих об'єднань, спрямованих на просвітництво. Водночас сучасний фортепіанний дует активно розширює межі традиційного концертного діалогу, збагачуючи його відважними візуально-сценічними елементами: вільною пластикою рухів під час гри, виразною мімікою, оригінальним дизайном концертних костюмів, різноманітними виконавськими трюками (ефектними перехресними рухами рук, нетрадиційними способами отримання звуку) та іншими. У результаті посилення ігрового аспекту, концертний дует набуває рис інструментального театру, що принципово оновлює характер діалогічних відносин між двома учасниками виконавського процесу. Да, концепцію «просвітництва» у своїй практиці реалізують справжні майстри фортепіанного дуету з Німеччини Яара Таль і Андреас Гротхайзен, які заслужено отримали звання «одного з кращих сучасних світових ансамблів» [6, с. 39]. Їхнє творче співробітництво триває вже тридцять п'ять років. Під час інтенсивної концертної діяльності музиканти «відкрили» для слухачів велику кількість невідомої дуетної літератури ХІХ століття, яка відзначалася, як відомо, малочисельністю зразків цього жанру. Їхні інтерпретації, що демонструють глибину читання, особливу виваженість деталей і цілого, а також дивовижну спільність художніх намірів, завжди знаходять живий відгук у глядачів. Серед репертуарних «відкриттів» німецького дуету — транскрипція для двох фортепіано «Гольдберг-варіацій» Й. С. Баха, здійснена в 1883 році Й. Рейнбергером, пізніше дороблена М. Регером. Також варто звернути увагу на їх запис на CD рідко звучать фортепіанні ансамблі Карла Черні. Піаністам вдалося знову представити всю різноманітність музичного змісту цієї музики. Відроджуючи також до концертного життя давно забуті авторські обробки, дуетні транскрипції, окремі твори ХХ століття, Яара Таль і Андреас Гротхайзен демонструють художню цінність недооціненого музичного матеріалу.

Додатковою формою «просвітництва» в діяльності сучасних фортепіанних дуетів є популяризація «нової» авангардної музики. Специфіка музичної мови та особливості композиційно-стильового образу таких партитур часто ставлять перед виконавцями

завдання творчого комунікативного посередництва між композитором та слухачем, а також сприяють розширенню функцій виконавця, включаючи співтворчість з композитором. Точно експериментальні ансамблеві твори другої половини ХХ століття стали творчою лабораторією фортепіанного дуету «Klavierduo Kantarsky» (Німеччина). Цей унікальний виконавський союз братів Алоїза та Альфонса здобув широку відомість минулого століття завдяки прем'єрному виконанню цілої низки авангардних творів для двох фортепіано: «Структур» П'єра Булеза, «Мантри» Карлахауса Штокхаузена, триптиху Джорджо Лігеті «Монумент – Автопортрет – Рух», творів Лусіано Беріо, Моріца Кагеля, Сільвано Бассотті, Альфонса Пуссера, Луїса де Пабло. Ще одними молодими майстрами авангардного фортепіанного дуетного виконавства є концертний дует з Австралії «Viney-Grinberg Piano Duo». Залучення гранту Австралійської Ради з мистецтв дозволило молодим піаністам ініціювати створення п'ятнадцяти творів для фортепіанного ансамблю та вперше представити їх на світовій сцені. Художню естетику «Viney-Grinberg Piano Duo» характеризує орієнтація на синтез музики, живопису, хореографії, що робить фортепіанний дует яскравим прикладом «...не просто взаємозв'язку, а саме діалогу різних галузей мистецтва» [9, 55].

Коли мова йде про фортепіанні дуети, які пропагують як стару, так і нову музику, то сьогодні такі «просвітницькі» ампула належать лише до обмеженої кількості. У той же час, за останні роки, «театральне» ампула стає все більш поширеним. Це вкрай логічне явище, оскільки воно, в багатому вимірі, надихнуте сучасним мистецтвом музичної індустрії. Критерії успіху часто спонукають як організаторів художніх проєктів, так і саміх музикантів, залучати неординарні, оригінальні форми виступів. У цьому контексті звернення до фортепіанного дуету абсолютно обґрунтоване, бо сам жанр має величезний потенціал.

У сучасних умовах розвитку медіатехнологій, фортепіанно-ансамблеве мистецтво привертає увагу ще й тим, що має телевізійний потенціал. Ще у ХХ столітті особливості роботи статичної камери не дозволяли передати внутрішню динаміку взаємодії партнерів, їх живий тонус. Проте сучасні технології дозволяють показати виступ ансамблю у процесуальній динаміці, наближаючись до музичного вистави. Це стало можливим завдяки розвитку естетики

відеопоказу фортепіанного дуету, що ґрунтується на жанрових особливостях відеокліпу з його миттєвою зміною планів, кутів зйомки та інших. Особливо вражають монтажні «трюки», коли використовуються кілька клавіатур одночасно, що створює, наприклад, ефект відображення.

В цьому контексті мистецтво ансамблевого виконання підтвердило свою універсальність, що, в свою чергу, призвело до появи нового типу дуєтів. У виконавській концепції таких музикантів візуалізація сценічного процесу, з акцентом на гральних формах художнього діалогу, стає основоположною. Американський дует «Anderson & Roe Piano Duo» насправді втілює сучасну модель фортепіанного ансамблю, що представляє себе через мистецтво відеокліпу. Не випадково, ці молоді піаністи є кумирами YouTube-каналу, демонструючи своє майстерство мільйонам глядачів. Наведемо лише кілька цитат з мас-медіа, що формують творчий портрет ансамблю: «...сміливий і відважний, повний неочікуваних рішень дует сучасного покоління», «...вони випромінюють величезну радість творчості. Неймовірний технічний блиск і витонченість дотепно знайдених театральних елементів породжують нову якість класичної музики», «... їх відомі музичні відеокліпи здійснили революцію в історії фортепіанного дуєту» [6]. Цікаво, що традиційний репертуар піаністи також інтерпретують у «естетиці відеокліпу» (в цьому контексті символічним є їх виконання Сонати для двох фортепіано D-dur, К.448 В. А. Моцарта) [6]. Як результат, ефект оновлення виникає не лише в слуховому сприйнятті відомого музичного матеріалу, але й у візуальних – в творчих формах його подання.

Звернення до видатного досвіду відомих та визнаних у світі сучасних фортепіанних дуєтів (таких, як сестри Катя і Маріель Лабек (Франція), Зюхер і Гюхер Пекінель (Туреччина)) переконливо доводить, що у своїй творчій діяльності вони не обмежуються рамками класичного репертуару. Крім того, дослідженням музикантами-практиками «меж мистецтва» в ансамблевому виконавстві сьогодні реалізується і в зближенні фортепіанного ансамблю з шоу (у найкращому сенсі цього жанру) або з перформансом [8, 56]. Свідчать про це виступи ансамблів у межах вистави сучасного танцю (прем'єрне виконання Сонати Стюарта Грінбаума для фортепіанного дуєту на одному інструменті) [9, с. 65], творче співтовариство з джазовими та фольк-музикантами (Трійний концерт Й. С.

Баха, BW V 1063, з джазовим тріо) [11], поряд із особливостями шокуючої сценічної поведінки учасників фортепіанного ансамблю (екзальтована міміка, театральна гіпертрофоване подання матеріалу, розкішна пластика рухів).

Висновки: Сучасна ретроспектива основних підходів до дуетного виконавства у фортепіанному мистецтві фіксує експерименти академічних музикантів, учасників фортепіанного ансамблю, у сфері творчих контактів з естрадними та джазовими виконавцями, з артистами балету. Їхня активна пошукова робота нових, інтерактивних форм художнього діалогу, як між партнерами, так і між ансамблем і концертною аудиторією, є визначальною рисою сучасної практики дуетного виконавства.

Отже, спрямованість на оновлення фортепіанно-ансамблевого, зокрема дуетного виконавства, визначає просвітницький та театральний підхід до презентації творчих здобутків у цій галузі. Таким чином, багатогранність ансамблевого виконавства сприяє не лише актуалізації класичного мистецтва, а й підтверджує життєздатність фортепіанного дуету - унікального явища сучасної культури в умовах музичної індустрії.

Література

1. Єфремова І., Троць Л. Деякі аспекти розвитку жанру фортепіанного ансамблю та його роль у сучасній музичній педагогіці. Педагогічний часопис Волині. №2(9). 2018. С. 25-32
2. Польська І. І. Камерний ансамбль: історія, теорія, естетика. Харків: ХГАК, 2001. 396 с.
3. Сяосі Лю. Особливості програмних заголовків китайських дуетів для фортепіано та традиційних інструментів. Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. 2022. № 40. С. 104-110.
4. Щербак О. К. Програмні основи жанровистильової форми фортепіанного дуету : дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.03. Одеса, 2012. 218 с.
5. Язикова Н. Фортепіанний ансамбль як одна з форм спільної музично-виконавської діяльності. Харків, 2001. 346 с.
6. Anderson & Roe Piano Duo. To make classical music a relevant and powerful force in society. URL: <https://www.andersonroe.com/press-kit> (дата звернення: 15.11.2023)
7. Arvidson Mats. An Imaginary Musical Road Movie : Transmedial Semiotic Structures in Brad Mehldau's Concept Album «Highway Rider». Lund

Studies in Arts and Cultural Sciences. Sweden, Lund : Lund University, Media-Tryck, 2016. Vol. 10. 272 p.

8. Baynov T. N. Mehrhändige Klaviermusik - Musik für ein Klavier zu sechs Händen. Musikschulkongress, München, 1999. 183 p.
9. Grinberg A. Touch Divided: artistic research in duo piano performance. PhD Thesis, School of Music, The University of Queensland. 2017. 100 p.
10. Hinson M. Music for more than one piano. An annotated guide. Indiana university press, 2001. 218 p.
11. Randel D. Culture of Piano Ansemlle. Lund : MediaTryck, Intermedia Studies Press. Vol. 1. 2007. 348 p.

References

1. Yefremova, I. & Trots, L. (2018). Some Aspects of Development of genre of piano ensemble and its role in modern music pedagogy. *Pedagogical journal of Volyn*, 2(9), 25-32 [in Ukrainian].
2. Polska, I. I. (2001). Chamber ensemble: history, theory, aesthetics. Kharkiv: HGAK [in Ukrainian].
3. Xiaoxi, L. (2022). Features of programme textless of Chinese duets for piano and traditional instruments. *Ukrainian culture: past, present, ways of development*, 40, 104-110 [in Ukrainian].
4. Shcherbakova, O. (2012). Programme bases of the genre and style form of the piano duo. Author's abstract of Candidate's thesis. Odesa [in Ukrainian].
5. Yazykova, N. (2001). Piano ensemble as one of the forms of joint musical and performance activity. Kharkiv [in Ukrainian].
6. Anderson & Roe Piano Duo. (2023). To make classical music a relevant and powerful force in society. URL: <https://www.andersonroe.com/press-kit> [in English].
7. Arvidson, M. (2016). An Imaginary Musical Road Movie: Transmedial Semiotic Structures in Brad Mehldau's Concept Album 'Highway Rider'. *Lund Studies in Arts and Cultural Sciences*, 10 [in English].
8. Baynov, T. N. (1999). "Mehrhändige Klaviermusik – Musik für ein Klavier zu sechs Händen." Musikschulkongress, München [in German].
9. Grinberg, A. (2017). "Touch Divided: Artistic Research in Duo Piano Performance." PhD Thesis, School of Music, the University of Queensland [in English].
10. Hinson, M. (2001). "Music for More Than One Piano: An Annotated Guide. Indiana University Press [in English].
11. Randel, D. (2007). "Culture of Piano Ensemble." Lund: MediaTryck, Intermedia Studies Press, Vol. 1 [in English].

Стаття надійшла до редакції 09.10.2023
Отримано після доопрацювання 14.11.2023
Прийнято до друку 20.11.2023